

Sygn. akt IV CSK 502/10

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lipca 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. Oddziału
w B.

przeciwko Czesławowi R.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 8 lipca 2011 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od postanowienia Sądu Apelacyjnego

z dnia 10 czerwca 2010 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 31 października 2008 r. Sąd Okręgowy uznał za bezskuteczną wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Oddziału w B. ugodę zawartą przez Czesława R. i Elżbietę R. w dniu 21 czerwca 2005 r. przed Sądem Rejonowym w sprawie I Co 713/05. Na jej podstawie pozwany uzyskał udziały wynoszące $\frac{1}{2}$ we własności nieruchomości położonej w O. o pow. 815 m² zabudowanej domem letniskowym i $\frac{1}{8}$ we własności działki gruntu o pow. 302 m² położonej w O. oraz własność samochodu Volkswagen Polo. Wysokość wierzytelności strony powodowej wynosiła 84 897,40 zł. Na podstawie ugody Elżbieta R. otrzymała ruchomości o łącznej wartości 1 080 zł. Zrzekła się spłat z tytułu udziału w nieruchomościach. Sąd Okręgowy uznał, że na skutek zawarcia ugody Elżbieta R. stała się niewypłacalna. Nie dał wiary jej twierdzeniom o braku wiedzy jej i pozwanego o istnieniu zadłużenia wobec ZUS. W jego ocenie zostały spełnione przesłanki do uznania zawartej ugody za czynność dokonaną z pokrzywdzeniem wierzyciela i uwzględnienia powództwa na podstawie art. 527 k.c.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 25 lutego 2009 r. zmienił zaskarżony wyrok poprzez oddalenie powództwa. Podzielił ustalenia faktyczne i ocenę Sądu pierwszej instancji, że ugoda została zawarta z pokrzywdzeniem wierzycieli. Stwierdził jednak, że brak było po stronie Elżbiety R. świadomości pokrzywdzenia wierzycieli. Od tego wyroku strona powodowa wniosła skargę kasacyjną, która została uwzględniona. Sąd Najwyższy, uchylając zaskarżony wyrok, zwrócił uwagę na konieczność rozważenia, czy art. 527 k.c. znajduje zastosowanie do ochrony należności publicznoprawnych a także na potrzebę oceny należytego umocowania pełnomocnika strony powodowej.

Sąd Apelacyjny po ponownym rozpoznaniu apelacji pozwanego uchylił zaskarżony wyrok, odrzucił pozew i zniósł postępowanie przed Sądem pierwszej instancji jako dotknięte nieważnością. Sąd Apelacyjny uznał, że pełnomocnictwo udzielone przez Dyrektora Oddziału ZUS w B. Barbarze Ś. która wniosła pozew, nie obejmowało postępowania w tego rodzaju sprawie (o uznanie czynności za

bezskuteczną na podstawie art. 527 k.c.). Brak ten nie mógł być usunięty w drodze zatwierdzenia przez stronę powodową dokonanych przez nią czynności i takie oświadczenie strony powodowej było bezskuteczne. Sąd Apelacyjny odwołując się do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 2004 r. (III CZP 32/04) stwierdził, że przyjęcie takiej możliwości oznaczałoby przyzwolenie na podejmowanie czynności przez osobę, której nie udzielono pełnomocnictwa w sprawie i która w związku z tym nie mogła być pełnomocnikiem. Z uwagi na brak należytego umocowania pełnomocnika w sprawie miała miejsce nieważność postępowania (art. 379 pkt 2 k.p.c.) co powodowało konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku i odrzucenia pozwu.

Skarga kasacyjna strony powodowej została oparta o podstawę naruszenia przepisów postępowania. Zarzucono w niej naruszenie art. 379 pkt 2 k.p.c. w wyniku jego błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania oraz art. 386 § 2 i § 3 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie. W oparciu o te zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny oceniając zakres pełnomocnictwa udzielonego pełnomocnikowi strony powodowej przy wniesieniu pozwu stwierdził, że obejmowało ono ściśle określone trzy rodzaje spraw: z zakresu ubezpieczeń społecznych, powierzone ZUS na podstawie innych ustaw oraz dotyczące ksiąg wieczystych. W jego ocenie w tej kategorii spraw nie mieściła się sprawa o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną. Decydowało o tym stwierdzenie, że tego rodzaju sprawa nie należy do spraw powierzonych ZUS na podstawie innych ustaw. Ich cechą jest bowiem właściwość organów administracji publicznej i wydawanie rozstrzygnięć w drodze decyzji administracyjnej. Ocenę tę można zaakceptować. W świetle art. 88 k.p.c. należy przyjąć, że umocowanie pełnomocnika procesowego powinno określać zakres tego umocowania w sposób dostatecznie jasny. Zakres umocowania powinien być zatem oznaczony w ten sposób, aby jego określenie nie wymagało przeprowadzenia złożonych zabiegów interpretacyjnych, tym bardziej, że nienależyte umocowanie pełnomocnika strony stanowi przyczynę

nieważności postępowania (art. 379 pkt 2 k.p.c.). Odwołanie się w pełnomocnictwie do przepisów regulujących zakres spraw powierzonych ZUS powinno być zatem rozumiane raczej ściśle i obejmować te kategorie spraw, które niewątpliwie należą do zakresu działalności ZUS. Można podzielić argumentację skarżącego, że taka działalność ZUS obejmuje dochodzenie należnych składek także w postępowaniach sądowych i ich egzekucję. Wytoczenie powództwa w ramach skargi pauliańskiej może pozostawać w związku z takimi postępowaniami. Nie można jednak z tego powodu twierdzić, że takie postępowanie, jako mogące potencjalnie służyć egzekucji należności ZUS, powinno być oceniane tak samo jak dochodzenie należności przez ZUS.

Skarżący zakwestionował natomiast zasadnie pogląd Sądu Apelacyjnego o braku możliwości zatwierdzenia czynności pełnomocnika przez stronę powodową. Sąd drugiej instancji uzasadniając swoje stanowisko niezasadnie odwołał się do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 2004 r. (III CZP 32/04, OSNC 2006, nr 1, poz. 2), wadliwie ją interpretując. Uchwała została wydana w sprawie, w której pełnomocnikiem strony była osoba podająca się za adwokata, którym faktycznie nie była. Stąd w uchwale jest mowa o osobie, której nie udzielono pełnomocnictwa i która nie mogła być pełnomocnikiem. Jest zrozumiałe, że mocodawca nie mógł zatwierdzić czynności rzekomego adwokata, który nie miał uprawnień do reprezentowania strony w tym charakterze. Taka sytuacja nie zachodziła w rozstrzyganej sprawie. Osoba, która wniosła pozew, będąca Kierownikiem Inspektoratu ZUS w C., mogła bowiem zostać umocowana, w wyniku odpowiedniego zredagowania pełnomocnictwa, do wniesienia powództwa także o uznanie czynności za bezskuteczną.

W judykaturze wyrażono natomiast pogląd, że strona może zatwierdzić czynność procesową dokonaną w jej imieniu przez osobę działającą bez jej pełnomocnictwa, jeżeli osoba ta mogła być pełnomocnikiem tej strony. W razie takiego zatwierdzenia nie zachodzi przypadek nienależytego umocowania pełnomocnika strony powodujący nieważność postępowania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 sierpnia 2000 r., IV CKN 1137/00). Pogląd ten potwierdził Sąd Najwyższy także w uchwale z dnia 23 stycznia 2009 r., III CZP 118/08 (OSNC 2009, nr 6, poz. 76).

Z tych względów skarga kasacyjna okazała się uzasadniona i zaskarżone nią postanowienie podlegało uchyleniu na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.